

Bijbelstudie

Tussen vader en zonen II

Gedachten over gebed(sverhoring) vanuit Lucas 15

Tim Vreugdenhil

We gaan in dit artikel verder waar we gebleven zijn. We lezen de gelijkenis van de verloren zoon op het diepste niveau, dat van de spiritualiteit. Het zegt iets over waar ik sta ten opzichte van God. Dat gaat dus over mijn verhouding tot de Vader. Overal waar in de gelijkenis ‘spreken’ staat, kunnen we ook ‘bidden’ lezen.

Bidden in crisistijd

De jongste zoon krijgt geen ‘dank u’ over zijn lippen. Hij heeft haast, hij heeft het druk. Ha, dat herkennen we. Druk met door de wereld reizen en druk met geld uitgeven. Het is de vraag wie dat in onze samenleving meer doen, oudere of jongere mensen. We doen het om het hardst misschien. Waarom zou je bidden als je alles al hebt? Een gebrek aan eerlijke reflectie op die vraag zorgt ervoor dat veel ‘preken over het gebed’ het ene oor in- en het andere uitgaan. Behalve als zo nu en dan de crisis uitbreekt. In dit geval een hongersnood. Er zijn momenten in je leven dat je afhankelijk bent van de omstandigheden en van andere mensen. Een schokkende en ook vernederende ervaring voor die jongste zoon. Maar ook dan blijft er iets van zijn karakter overeind: hij durft opnieuw te *vragen*. Hij vraagt een van de inwoners van dat vreemde land om werk. Als we aannemen dat de jongste zoon uit een joods gezin komt, suggereren de varkens het absolute dieptepunt. Kijk hoe Jezus vertelt: als iemand de jongste zoon een trog met vreten voor zou zetten, had hij er dankbaar gebruik van gemaakt. Maar niemand die het deed.

Tot jezelf komen

Toen kwam hij tot zichzelf. Een van de meest ontroerende zinnestukjes uit de Bijbel. Je leest er zomaar overheen. In de christelijke spirituele traditie is ‘tot jezelf komen’ en ‘tot God komen’ altijd bij elkaar gehouden. Wie tot God komt, komt tot zichzelf en andersom, zeggen Augustinus, Calvijn en veel anderen. Het is ons vaak verteld dat we ‘in onszelf’ niets vinden waar we bij God mee aan kunnen komen. Maar let goed op: dat gaat dan over *wat we doen*. Heer, ons hart is boos en schuldig. Een toepasselijk gebed. Maar het is niet alles en het is zeker niet het laatste woord. Ons hart is ook de plaats waar ik kan ontdekken *wie ik werkelijk ben!* Dat moet je heel letterlijk nemen. De jongste zoon heeft alles verloren. Nee, toch niet! Hij had zichzelf nog. Nu komt het tot de kern. Nu komt eruit wat erin zit. Dat ‘zelf’ blijkt op een diep niveau door de vader gestempeld. Dat ‘zelf’ is zoon of dochter zijn. Dat ‘zelf’ is onverkoopt en dus onverliesbaar. Wat die jongste daar bij die varkens doet, is een gebed voorbereiden – nee, het is bidden. Denken over een ontmoeting met Vader kan ook al bidden zijn: *eigenlijk zou ik willen zeggen...* Ieder mens weet diep in zijn of haar hart wat het is om kind van de Vader te zijn. Dat is wat Jezus wil zeggen. Er komt geen profeet, geen dominee, geen ouderling en geen engel aan te pas om deze jongen te bewegen tot boete, berouw, bekering. Het komt uit hemzelf. Er komt niet iemand anders naast hem zitten, hij komt tot zichzelf. Maar op dat ‘zelf’ staat een stempel: *Vader, Kind, Thuis*. Deze ontdekking verandert alles. ‘Hij vertrok meteen en ging op weg naar zijn vader’ (Luc. 15:20).

De oudste zoon

Er zou nog veel te zeggen zijn over het werkelijke gebed: als de jongen echt thuiskomt en zijn hart bij vader uitstort. En vooral hoe de vader met de inhoud van dat gebed omgaat. Hoe hij niet doet wat zijn zoon verwacht en wel doet wat deze niet durft te dromen. Ik laat dat nu liggen, omdat ik nog graag iets over de oudste zoon wil zeggen. Ja, die oudste. Vaak meent men dat deze zoon in feite een knecht was, dat hij alles uit plicht deed in de hoop er iets mee te verdienen. Ik geloof daar niets van. Ik denk dat hij een trouw en liefdevol zoon van zijn vader was. Ik denk dat hij niet overdrijft als hij zegt: ‘... nooit ben ik u ongehoorzaam geweest...’ In de psalmen staat dat dit de noodzakelijke voorwaarde is om tot God te kunnen naderen. ‘Heer, wie mag gast zijn in uw tent? Wie de volmaakte weg gaat en doet wat goed is’ (Ps. 15:1a, 2a). Zo iemand is die oudste zoon. Wat maakt nu dat die oudste wel het laatste wil maar niet het eerste; wel de volmaakte weg gaat maar nu op het beslissende moment niet te gast wil zijn? Wat zorgt ervoor dat hij de thuiskomst en vooral de ontvangst van zijn broer niet kan meemaken?

Drie blokkades

Ik geloof dat Jezus met drie fijnzinnige penseelstreken op drie blokkades wijst met drie bijbehorende emoties. Blokkades die pas aan het licht komen (in de eerste plaats bij jezelf!) als je *echt met Vader in gesprek komt*. Wij doen er in de kerk vaak nogal luchtig over: bidden is goed voor een mens. Bidden, van hart tot hart met Vader spreken, kan wel eens het meest confronterende zijn wat er bestaat. Een jongste zoon heeft geen blokkades: hij is kwetsbaar en leeg en alles kwijtgeraakt. Je bent een beetje oudste zoon zodra je het gevoel hebt dat je niet totaal met lege handen staat ten opzichte van God. Dat is precies wat veel morele en religieuze mensen eerlijk moeten toegeven. Wat zijn die blokkades?

Arbeid

De eerste blokkade heeft met arbeid te maken: *al jarenlang werk ik voor u*. Dat gaat over waardering of eigenlijk vooral het gebrek daaraan. De bijbehorende emotie is boosheid. Je bent niet pas een oudste zoon als je jezelf zo voelt, maar als je zo *doet*. Oudste zonen hebben snel een oordeel klaar, veroordelen ook zo nu en dan. Ze weten wat het is om boos te zijn, jaloers. En zelfs al zijn ze heel vriendelijk, dan nog hanteren ze hun eigen standaards om anderen aan af te meten. Naastenliefde kan gepaard gaan met superioriteitsgevoel. Praten met Vader, écht praten, brengt je tot het inzicht: mijn meer of minder volmaakte weg (hoe interessant misschien ook) doet *niets* met Vaders hart. Niets ten kwade en niets ten goede. Of je aanvaardt dat dankbaar of je blokkeert.

Thuisblijven

De tweede blokkade gaat over thuisblijven met als bijbehorende emotie pijn: *hij heeft uw vermogen verkwanseld aan de hoeren*. Met andere woorden: ik niet! Je doet hoe het hoort, hoe je denkt dat het moet. Maar met al zijn inspanningen kan de oudste een heimelijk verlangen niet wegbranden: ik zou zelf ook wel eens... En als Vader nét zo omgaat met ieder ‘die er maar op los leeft’ als met jou, dan raakt je dat, het doet pijn. Het is goed mogelijk dat de oudste zoon nú pas zijn biezen pakt en ook wel eens wil zien wat er in de wereld te koop is. Jezus zou het zelf dan zo gezegd kunnen hebben: vele jongste zonen zullen de oudste zijn en veel oudste de jongste... De blokkade gaat dus over de vraag of je met de woorden van een psalm uit de grond van je hart kunt zeggen: ‘... buiten U is er geen goed voor mij’ (Ps. 16:1 berijmd). Dat is voor veel oudste zonen lastig. De jongste heeft gezien dat het zo is, hij kan uit ervaring spreken.

Leven als een kind

De derde blokkade gaat over leven als een kind. De bijbehorende emotie is verdriet. De oudste kan daar geen woorden aan geven en dus zegt vader het zelf: *‘Mijn jongen, jij bent altijd bij me. En alles wat van mij is, is van jou.’* Die waarheid staat als een paal boven water. Die is onafhankelijk van hoe zonen doen en hoe ze voelen. En toch heeft de vader zelf niet genoeg aan ‘de waarheid’. Hij wil dat het werkt, dat het wat doet, dat het iets oproept. De waarheid is: ik ben kind aan huis. Maar leven in die waarheid, vreugdevol zijn, feestvieren: dat gaat bij oudste zonen bepaald niet vanzelf. De vader moet zijn kinderen er voortdurend aan herinneren. En net als in het verhaal is dat heel spannend: wat doet het met de oudste zoon? Jezus zegt het niet. Er staat slechts dat de vader *trachtte* hem te bedaren (Luc.15:28). Luther zegt: De vader *smeekte* hem. De kern van veel gebeden is eerder dat Vader uit alle macht zijn kind probeert te bereiken dan andersom.

Ik hoop met deze meditatieve beschouwingen de lezer te hebben geprikkeld om Jezus’ gelijkenis van de verloren zoon ook als gebedsonderwijs te beschouwen. In de kern gaat het om hoe de catechismus van Heidelberg het gebed samenvat: dat Vader mij sterker en beter en dieper (ver)hoort dan ik in mijn hart voel dat ik dit graag zou willen (vr. en antw. 129).

De gelijkenis laat prachtig zien waarom we met en voor elkaar moeten bidden. Als de jongste zoon zich meer had geïnteresseerd voor zijn oudste broer en hoe deze in het leven stond, dan was hij misschien niet weggelopen. Omgekeerd is het vreemd dat de oudste geen aanstalten maakt om zijn verloren broer te zoeken. Er is niet alleen iets mis met hun verticale kind zijn (ten opzichte van vader), maar ook met het horizontale (ten opzichte van elkaar). Bidden is familieversterkend. *Met elkaar bidden* betekent: ons kind zijn wordt sterker en dus ook onze relatie met elkaar. *Voor elkaar bidden* heeft met hetzelfde te maken: ik word meer kind van mijn Vader op het moment dat ik mijn zus of broer in Vaders ontferming aanbeveel.

Verwerking:

1 Tot jezelf komen

Ben jij wel eens ‘tot jezelf gekomen’ op de wijze van de jongste zoon? Zo ja, in wat voor situatie(s) was dat?

Werkvorm:

- Zet stoelen tegenover elkaar.
- Ga over de vraag in gesprek met degene die tegenover je zit.
- Schuif na twee minuten allemaal een plaats naar links op en ga weer in gesprek.
- Doe dit tot je weer tegenover de persoon zit met wie je begonnen bent.

2 Ik ben kind aan huis bij mijn Vader

Werkvorm: stelling

- Schrijf deze stelling op een vel papier.
- Schrijf hieronder jouw associaties en/of ervaringen.
- Wissel het geschrevene met elkaar uit.
- Bespreek dit met elkaar.

3 Boosheid – pijn – verdriet

Bespreek de drie blokkades en vraag jezelf steeds af: is dit voor mij een struikelblok in mijn geloven en (dus ook) in mijn bidden?

Werkvorm:

- Schrijf deze drie emoties op een vel papier.
- Laat ieder eerst voor zichzelf achter elke emotie zijn/haar antwoord opschrijven.
- Wissel het geschrevene met elkaar uit; doe dit in kleine groepjes.
- Bespreek dit vervolgens.

Literatuur

Henri Nouwen, *Eindelijk thuis. Gedachten bij Rembrandts 'De terugkeer van de verloren zoon'*, Lannoo Tielt, 2002.

Tim Keller, *De vrijgevige God. Recht naar het hart van het christelijk geloof*, Van Wijnen Franeker, 2008.

Tom Wright, *Eenvoudig christelijk*, Van Wijnen Franeker, 2007, met name hoofdstuk 11 'Verering' en 12 'Gebed'.

Joseph Ratzinger/Benedictus XVI, *Jezus van Nazaret*, Lannoo Tielt, 2007, met name hoofdstuk 5, 'Het Onze Vader'.